

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Commentarius in VIII libr. philosophicorum Arist.
exceptus a Michael Schweizer, mon. Salemitani professo -
Cod. Ettenheim-Münster 359**

Specius, Johannes

[S.l.], 1596

Caput 2,3,4,5 & 6

[urn:nbn:de:bsz:31-132384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-132384)

coit & p^rimum dⁱu artificiales; reliqua n^o p^ria
 artificiales p^ria naturae s^ut. Et licet ars solida
 figura¹ aut p^rducere possit p^r t^u eadem
 uita a^u n^o p^rducere formas s^usp^rales ut cum
 q^uo multo alijs manifestum est tunc est pars quo
 m^o dⁱes uesimus q^u s^upe est p^rib^uali a^u p^rib^uali
 uita dⁱfert.

Caput 2. 3 + 5 & 6.

¶ Do cap: deet s^uter q^uia sit dⁱscipline n^o p^ria
 cum & Mathematica adeoq^{ue} n^o p^riam p^ria naturae
 & dⁱscipline Mathematicas. Differunt aut^{em} s^uter
 more aliam^u s^uter & q^uidam n^o: Vide q^uidam
 dⁱscipline dⁱscipline n^o p^ria naturae. Est
 aut^{em} p^ria naturae s^uter h^uic n^o p^ria naturae
 n^o p^ria naturae & astrologiam q^u s^uter n^o p^ria naturae
 t^u naturae p^ria mathematica. Dominu^m in Mathe
 maticis plana solida longitudo & p^ria naturae
 q^u n^o p^ria naturae in corp^u ad p^ria naturae s^uter
 t^u q^u aut^{em} Astrologia celestiu^m s^uter
 a^u n^o p^ria naturae n^o p^ria naturae & id genus alia uita
 p^ria naturae p^ria naturae n^o p^ria naturae celestiu^m uita naturae s^uter
 t^u n^o p^ria naturae dⁱscipline q^u p^ria naturae n^o p^ria naturae

Physica & Mathematica
 a^u dⁱscipline differunt.

Qua dⁱscipline Mathematicae

à se mutuo distinguantur. Arithmetica & Geome-
 tria q̄ proprie & exposita Mathematico nōn
 compellari solent à p̄t̄a nat̄a distinguuntur
 magis congruē habet. Arudet aut̄ sentia conu-
 cap: 2do q̄ cum 5. Trona & alijs aserit̄ p̄di
 Aut siat̄ media magis eē Mathematica quā
 physica: tum q̄a in vulgata mathematica
 explanari p̄tione conueniant: tum q̄a ab ijs
 q̄ se Mathematicos profitorū tractari so-
 uent: tum ū n̄p̄e q̄ affectiones q̄ t̄ subiectū
 eorūdem demonstrant̄ p̄ media geometrica & arith.
 metica ostendi solent: Demonstratio ū de sua
 eo p̄tinent unde media desunt in modū ueluti
 forte q̄d̄iam sit in scientijs idem sentit col.
 2do phys. c. 2. q. 7. Si dicas siat̄ speculatiua obiectū
 unitatem ac distinctionē suā desumere p̄m ab
 abstractione à nob̄ & mat̄: q̄ cum h̄c siat̄ media
 siat̄ Mathematica in gradu abstractionis in
 p̄tati p̄t̄a queriant nō t̄n̄ magis s̄ simpliciter
 p̄tates eē dicendū. Minor p̄t̄a: q̄a linea form̄
 h̄c: in p̄t̄o certo q̄t̄ant q̄ h̄ud dubiē sub sen-
 sum cadunt nec à mat̄ rōe abstrahunt. Re. Solutio.
 p̄pondeo licet h̄cū d̄isciplinam p̄t̄a quadā
 ep. s̄ se sub sensum cadunt; s̄m̄ id t̄n̄ quod

Media siat̄ magis
 p̄ Mathematica quā
 physica.

Subalternitate ista à Subalternatibz desumit
Sub sensum non cadere sensibilem magis ac magis
attingere: Hoc aut illarum in suis subal-
ternantibz convenientia maioris nominis est quia
ea q̄ ex altera p̄to in sensibilibz rebz habet
affinitas; ac p̄inde magis censenda est Mathe-
matica quā naturalis. Alia q̄da arguta solutio
à Tol. loc. cit. q̄ ibidem alia q̄dam ad hoc

Vide Tol.

no parum faventia tradit & explicat.

De qua agat Aristoteles in 3° cap. 3° hinc disputat de causis accidentis cuius ha-
bitatione eam res affect: quia natura p̄tina p̄p̄
tu est suis & cognoscere q̄ quid res sit cogitare
sicut Entium naturam ad suos fontes & principia
reducere; q̄ nemo p̄ se ab eo potest nisi tenent
causas rei usq̄ ad p̄tē & p̄p̄ina. Cap. 3° hinc
p̄p̄ie sequentiū disputat de causis p̄ autem ali-
t fortuna & casu in 4to q̄ videt q̄ sint iuxta
veterem opinionem in 5to q̄ sint p̄tē rei natura
tey in 6to quomodo differat quomodo casu & fortuna
p̄p̄ie declarant Tol. & comitibus sequer.

De Fortuna & casu.
Quarta vis.

Omnes naturae fortunae rationibus omnibus illis quae

de fortuna vulgariam ut et hinc & poeta olim fa-
 bulari solebant q' utriusq' apud grecum l. g. c. 5. Videt' grecum?
 auipung hic fortuna ea signatione q' sequentibus
 distinctionibus explicat. *Fortuna e' caa pauci in* *Definitio Fortune*
q' p' electione aliuig gra finit q' d' f' est *q' d' f' est*
Actus c. 3. septu 3. 2. *Itiq' ut oes q' d' f' tiones ad for-*
tuna respiciat i' p' t'us comprehendant talem d' f' tione
rem ex Actus doctrina p' f' iant: Fortuna e' caa effi *Alia d' f' tione*
cient' p' auct' r'oe eorum actionu' quas in sele-
ctionem aliuig gra suscipiunt effect' alius r'aa
sua r'oro euenient' q' sequ' p' t'or agentis interlic-
iam; q' t' sit tantu' nouet' ut p' se intendi;
ac p' electione aliqd' eff' caa fieri possit. *De Quare dicitur Fortuna*
ca.
 Fortuna caa ut distinguat' ab illa vulgari auop-
 tione qua fortuna pro effectu fortuito usurpare
 solent; in qua sententiam Boetij dicit: Fortuna
 seu casus est inopinatus ex causis fluentibus in his
 q' ob aliud genuit' euentu' & fortuna e' effectus
 p' t'or intentione causam' p' fine agentu' p' uenit.
 De caa efficiens ut excludant' alia causam' g' nra; *Quare dicitur causa*
Efficiens.
 reg. x. It' fortuna ee' nra ut forma nisi r' d' nra
 e' improprie quatenus udy caa efficiens ut et esse,
 atq' ab illa procedens et' nra q' d' forma; nec
 It' ee' finis cum finalis caa nihil proprie ac p' x' p' i'e

Handwritten marginal notes on the left side of the page, including fragments like "de fortuna", "causa", and "effectus".

agat h̄ potig ipsum efficiens nō suo ad agendum p̄mo
neat: Est q̄ fortuna cā efficiens ut dicit
quoy. h̄ter c. 6. textu 85. Adh̄c nō d̄t̄ hoc effi
ciens q̄ auct̄ ut excludant̄ cā efficiens p̄ se.
Accipit̄ aut̄ cā efficiens q̄ auct̄ nullis modis
ut utre ē apud eccl. 9. 9. fundamento 1. D̄m
n̄ lam̄ auct̄um &c. ut excludant̄ ad h̄oc illa
q̄ nō finat̄ p̄ electionē & tuberationē alij
quā: Unde et si q̄ cultro digitorū naques p̄
nulla d̄t̄ h̄erōe reficiat̄ unūq̄ sibi n̄t̄ h̄at̄ rōh
tio illa s̄cū potig reficiat̄ nō fortuna s̄ app̄
& unūq̄ nō effectū fortuitū s̄ p̄ h̄ic casualis
dr. Vocat̄ p̄mo fortuna agens p̄ finem; non
q̄ fortuna n̄tendat effectum fortuitū s̄ q̄ effectū
fortuitū p̄ sit comunit̄ cum effectū q̄ ad agē
p̄ se n̄tendit̄: sic fodiat̄ terrā p̄ dubio ex ele
ctione p̄ fixem fodit̄ minimū ut a deficiat̄ ut con
dat mortuos sepulchro si cā t̄ h̄saurū p̄ h̄erōe
pertationē reficiat̄ t̄ h̄saurū effectū fortuitū ipse
nō homo fodiat̄ & certum effectum acceper̄ bonum
ut sepulchro n̄tendat̄ fortuna appellat̄. Quā
vis igr fortuna cā rōe ut fortuita est nō agat
p̄ finem necis t̄ est in eo agente q̄ agit

Quare addat̄ effi
cens p̄ h̄ic.

Vide rōh̄m.

Quare addat̄ nō illam
auct̄um h̄ic.

Quare fortuna n̄tendat̄
p̄ finem.

NB.

de quatenus agit ex electione pp. finem. Notanda
 porro e' tantum fortuna de respectu eorum effectuum
 q' raro eveniunt ad excludendum naturam effectus
 q' natura sua pp. aut plerumq' quatenus est enim esse,
 et ipse non tamen effectus quosumq' raro contingentes
 esse fortuitos s' eos tantummodo q' ita raro fiunt
 ut ad nullam certam & determinatam causam sequa-
 tur & ad quos ut ex natura sua nulla causa ordi-
 nat ita in se ipso ad nullam dicitur causam ex
 natura sua determinate ordinari ut patet a se,
 fano q' a fortuna non pendet: Si a fortuna
 penderet tunc ut pp. ut plerumq' ponitur effectus
 q' tamen non fieri clarum e'. Atque licet Eublypsi
 raro fiat fortuitus in effectus non est q' certam
 & determinatam causam habet nempe in se ipso
 qua posita necesse e' infallibiliter sequi;
 unde illa in se ipso raro fieri dicitur q' ad passim. Alia vero.
 si in se ipso non sua causa non necesse sequitur. Adde
 effectus in se ipso intentione agentis cum causa ex se ipso
 ut dicitur ut indirecte ut implicite ut expli-
 cite fortuitus esse definit: Atque q' actu fortu-
 itate intendit intendit quoq' potest an ex se ipso actu

Quia effectus in se
 contingentes dicuntur
 fortuiti.

Quare addit pp. dicitur
 in intentione.

Quare addit qd si sit
si momenti.

de ppa ptem a e effecty forluty nec pccant
fortuna. Adde dicit qd si sit tantu moneti
ut excludant effecty p autu e tantu pcedentia sui
ut p se mendi possint ut si qd animi caa manebant
tant mueniat aiuntla vnde ait Atoer c. 6. Ea i
fortuna fieri qd calensq deliberatoe digna cum sint
casu enemi qd q iudicio ror & p electionem
agunt; In deliberatoe u non cadunt nisi rorali
cumq moxeti.

In casu.

Ad CASUM qd attinet dicitur in eodem modo
quo fortuna dicitur loco vocis p electionem
ponat vox su electione seu proposito. Ex quo
patet fortuna ee propria agentu p electio
one & q voluntatez hnt; Casu u ee con
tam agentu p electione no In quatenus talia
sunt qua agentu su electione: Na dicitur
diximus vulg tenere infirmu za no fortuna
sz casu e de equis potum vadens atqz nitent
re auera respicit casu & auera rerta effecty
casualit erit. Quod aut dicitur aliter istud quod
casu sequi dicitur suspici pp finem dicitur modera
dum est ut ut aliu suspiciant pp finem ut ee
to eiusmodi sicut ut fieri ac suspici possint pp
finem: vnde si qd deliberatoe de pp nullu
finem.

Nota bn.

fixo fixas barba aut solg oculis sibi ornate esse
 atq; ille casualis est licet nullo illa qua seculg
 e' aliu ob finem n' fuerit suscepta apta n' est
 ut suscipiat p' finem. Breuid' ita d' finiri pot
 fortuna. fortuna e' ca' p' auct' efficiens in his *Definitio Fortune*
 q' sunt ex electioe raro & p' finit. *Casus*
 hoc no'. *Casus* e' ca' efficiens p' auct' in his q' sunt p' *Definitio*
 electioe raro & p' finit.

Verum una hac difficultates omniu n' pauca. In
 primis - n. fortuna udr et ee una eam q' p' ad *Difficultas 1.*
 utrumlibet - n. una ea q' exque sunt atq; no' sunt
 ut stare n' stare sedere no' sedere licet n.
 ut ait *America* eiusmodi effecty n' sint fortune et *Americana opinio.*
 spera voluntatis n' qua determinat' & impant' p'
 in fortune respectu virtutis motus q' est in ani
 mali; hinc - n. q' supra in differe' est ad ambula
 dum & no' ambuland' casu accidit ut s' ambulat
 ut no' ambulet. Sed *hac opinio n' p'fect.*
 usq; requit: q' effecty ille no' op' fortune q' p'le
 mag' & frequen' fit & q' determinata' causam
 sequ' atq; intendit s' ambulare sedere licet p'e
 quemp' & pleruq' sunt determinataq; sequunt'
 causa' n' n' voluntate' impantem n' qua p'cedit
 ambula'o' s' d' determinat' & operantem. Denide
 sequ' hie effecty virtute' motus n' qua effectivus.

quod dicitur quod virtus est causa per se de determinata illius
 limitationis cum a nulla facultate alia effici possit
 unquam. Et ac recipere possit virtute in actu forti
 ponatur ambulatio. Vnde eius effectus est ambulare
 stare &c. non sunt effectus fortuiti. Sed casuales
 per se. Quod dicitur argumentum est effectus est aliqua causa per
 se et fortuiti in suis effectibus. Quod deo est effectus
 habere aliqua causa per se ut videtur ut particularem: iam
 est effectus fortuiti causas motus per se habet. Nam res
 in eorum virtutum nunc non frigidi est. Maxime
 non dicitur effectus fortuiti cum nullus effectus sit ut
 esse possit quod est non vult ac intendat. Et cum
 alia causa motus non sint et terminata ad unum
 sed ad omnes effectus secundum meam dispositionem per
 ducenda. Ex quo fit illud et per effectus non
 dicitur: Particulares vero causa ut ad unum effectum
 particulari producendum determinata sunt secundum
 suam limitationem ita hunc solum intendunt ut
 ignem aqua aqua. Ex quo fit ut respectu par
 ticularium causarum nulli effectus fortuiti et casu
 ales evenire possint. Non potest autem respectu
 quod casu aut fortuito fieri his verbis ex d.
 Augustino 3to de civitate cap. 4. potest ostendit
 Cominbr: q. de fortuna art. 1. Nihil in ista tehyce
 atura amplissima inensay republica est q. non

Obiecti. 2da.
 Solutio.

Probatur respectu dei
 nihil potest fortuito esse.

et interiori atq; intelligibili causa sumi imperatoris aut
 iubeat aut p mittat. Idem ab eodem m lib:
 83. q. 34. sic probat: Quicquid casu fit te,
 necesse fit; quod temere fit in providentia fit;
 et ex divina providentia regula nihil quidbit.
 et respectu illig nihil temere aut necessitate
 potest audivere. patet et vide qd si qd fit compa
 ratione dei fortuito qd hingeret foret dege
 caa p aucto alium effectus: si hoc fieri n pot;
 tum qd ois caa p aucto et alia necessitate
 ad qua renacet; tum qd qd e caa p aucto
 infertur incurrat in effectum qd in deum n cadit.
 Si dicar omne effectus aucto sunt esse a caa particulari obiecto
 qd ois effectus hie caa, particulari p se pcedo re
 gando consequi na p aucto & non p se auipit ta
 lis effectus. Et sic a caa particulari. 3^m Argum Obiecto pta.
 Effectus fortuitus p se pendet a fortuna & fortuna
 e caa p se & n p aucto. Sedet indefinite
 loquedo uerum e pmo na effectus fortuitus a pt
 provenire ab alia caa qua a fortuna; no e in
 fortuna caa p se definite loquedo quasi se.
 a fortiore v.g. ut ab ambulatoe niuendo the
 sauri dependeat. 4^m Argum Cu t se lary Obiecto pta
 refert ab eo q fodit terram caa illig effectus op
 Determinata & nota cu no sit alia qua ipsa

Solutio.

Obiecto pta.

Solutio.

Obiecto pta

Solutio

tercia fortis: q̄ fortuna n̄ ē cāa indeterminate
nicerta. Quod et si hac cāa p̄ quā nunc resty
ē thesauri sit nota & determinata post quā
resty ē cāa h̄i c̄er p̄ quab̄ resty sit thesauri
ē indeterminate sit & indeterminate n̄ thesauri
invenire in multis & in finit̄ causis accidit aut

Alia solutio

Thesauri. Deinde dico et post mentionem
thesauri cāa n̄ ē determinata; saltem
n̄ est q̄ fortis v.g. sit determinata cāa p̄
h̄i determinata & certo a nobis cognoscitur post
mentionem thesauri cāa ita nicerta ē
autem.

DB.

Notanda porro q̄ hoc 2do libro
textu 33. dicitur Actor vultu & fortuna vna
idem versari; q̄a illud h̄i agens q̄ vultu sit
h̄i est quatenus ex electione agit fortuna h̄i
sit: recte in vultu dicitur p̄ h̄i fortis fortuna
accidere ex vultu vultu q̄ a sit quidone
oia fortuna neq̄ p̄t̄ eiq̄ intentione accidat
Vnde n̄ negligant 2do magnum vultu ē q̄ dicitur fortis
Vbi multa est vultu h̄i parū ē fortuna & vultu.
Cuius q̄ n̄ prudentior & sagacior ē ē pauca
eveniunt illa p̄t̄ experientia h̄i spectat et illud
Platonis & Item Plotini: Fortunā ē inimicā acti;
Ē aut̄ fortis & comites; impit̄ fortis. a. abhorret

n^o sunt quippe q^o certis normis ab intellectu y^ostribu^o
f^ontia. Alia q^o t^o fortuna casusq^o f^ontis asserunt
eo dicitur f^ote it^ogeat.

Cum fortuna & casu magna^o affinitate^o ut f^ontis
q^o v^orum & quom^o d^o b^o explicat Tol: q. 11. & vide Tol:
coit a f^ontis in Boetio sic mo^o t^ontis: Fatum est Def^o rati.
inherens rebus nobilib^oq^o imobilib^o dispositio q^o quam
Divina providentia s^ont quaz^o recit^o ordinib^o.

Qua^o ut it^ogab nota: Cum D^og^o causis & d^oit
mediatib^oq^o fieri c^oter effect^oq^o producat s^ont em^omodi
causu^o ordinatio duplici^o q^o p^oderari s^ont ut in Deo
e^o s^ontq^o usca^o providentia & t^ontis: h^oo^o ordi
nis reu^o in divina re^ote ex^o ip^oent. & do^o p^ont
e^o in causis ordinabil^o directib^oq^o a Deo ad effect^oq^o
p^oducentos; qua^o eo f^ote p^ontia ordinatio qua^o t^onti
reu^o obtinet. D^o ordo s^ont dispositio rebus nobi^o Expl^oat d^o rati.
lib^oq^o inherens q^o a^o r^ote in se spectata mu
tationi s^ont obnoxia & in hanc ut illam p^oter
cadere p^ont: Appellat^o nihilomin^oq^o idem ordo imobi
lis q^o p^ontis e^o ac firm^oq^o n^o in se ut absolute^o s^o
relat^o ad divina^o providentia^o e^o qua^o velut fo
te profluit. Quom^o aut^o Fatum formalit^o
s^ont ordinem spectatu^o sit relatio q^o s^ont ordinis
adeo^o ut sic nihil efficiat effect^o in a^oly^o

